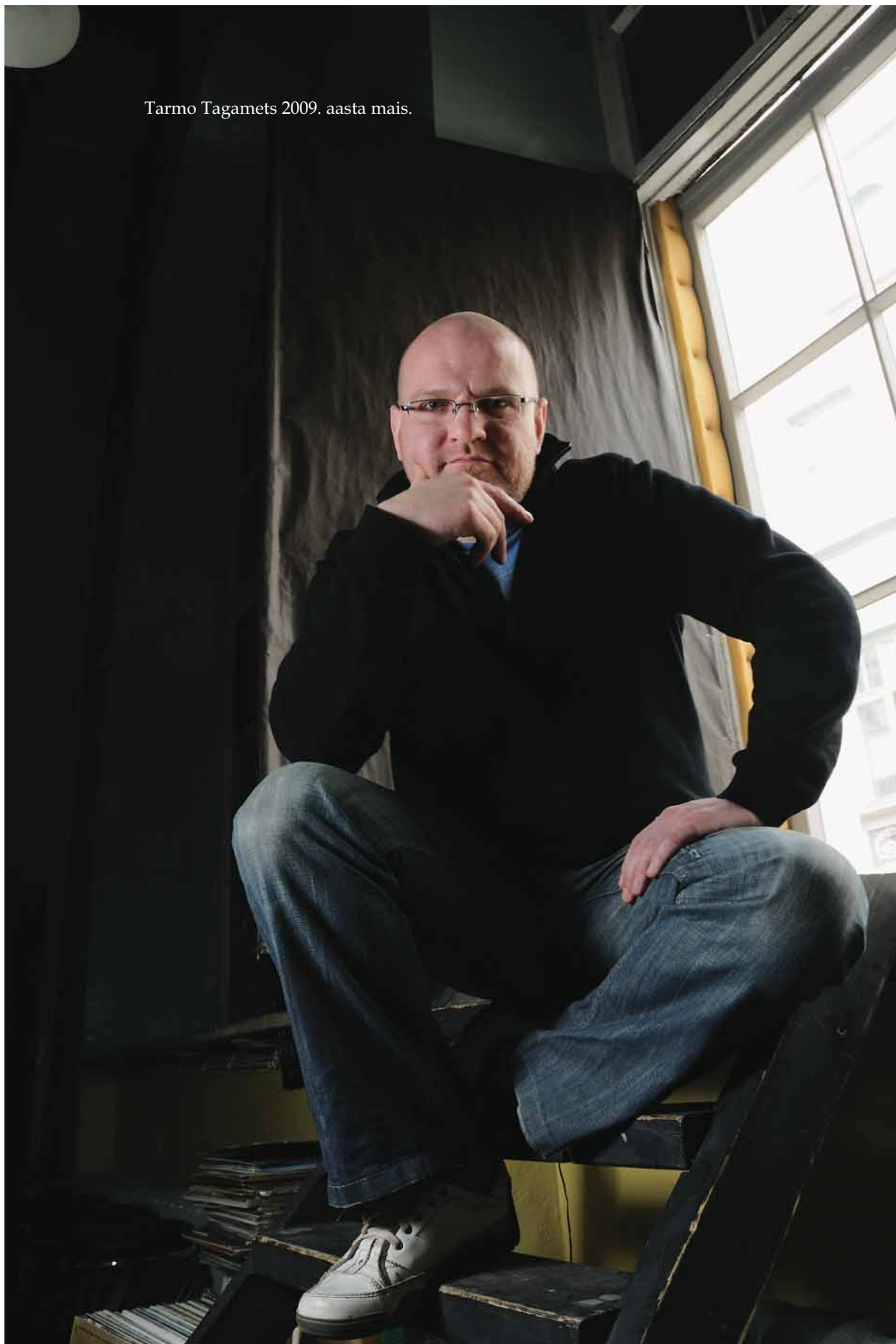

Tarmo Tagamets 2009. aasta mais.

TARMO TAGAMETS

Mina tahan näha teatris inimlikku olemust või viibimist. Minule ei ole teater koht, kuhu tullakse viksituna. Minu arust võiks teater olla koht, kuhu satutakse mingit asja vaatama. See võiks paista maailma avardavana. Selline asi, mis ongi vana, ajast ja arust, aga on sattunud tänapäeva, mis annab mulle mingi seisundi. Minu arvates on teater seisundikunst.

Ma ei kannata teatris lugusid. Mul on igav. Kui ma olen seda lugenud ja lähen siis sama asja vaatama... Kogu aeg on vaja murda. Minu arvates on kohutavalt tähtis indiviid või ühiskonnakiht või tiim, kes laval oma asja ajab. Vahel ma saan aru, vahel ei saa, aga mul on põnev. See paneb mind mõtlema tõdedele, mida ma maailmas näen – või ei näe.

Ma ei taha öelda, et teater on sotsiaalne, aga mind huvitavad väga väikese ühiskonna teemad rohkem.

Ma ei näita oma teatris inimestevahelisi suhteid, pigem näitan inimest, kes on kuhu gi sattunud, tema suhet sellesse, kuhu ta on sattunud. (Eesti Päevaleht 17. V 2008)

Selliste mõtetega tegutses Tarmo Tagamets aasta tagasi, toona Võru Teatriateljee lavastaja, juhendaja ja näitlejana. Kas Eesti nüüdse värskema linnateatri, Võru Linnateatri esimese kunstilise juhi Tagametsa kreedo muutub, näeme ilmselt lähitulevikus.

Kuigi tänapäeva kunstiilmas ei ole mõtet üle tähtsustada kunstniku füüsilis-geograafilist „naasmist juurte juurde“, on Tagamets oma lõunaeestlaslikku

teatritunnetust edukalt eksponeerinud. 1978. aastal Võrumaal Antsla külje all Kobela alevikus metsa taga sündinud Tarmo liikus lapsepõlves palju Antsla ja Sangaste vahet, kuna üks vanaema elas Sangastes. Tänu sellele ongi paljud lapsepõlvemälestused just Sangastega seotud. Pärast Antsla põhikooli lõpetamist suundus Tagamets õppima Rápina aianduskooli, kust ta poole aasta pärast välja visati.

Mitte-eeskujuliku käitumise pärast. Kui ma sealt väga nõrga iseloomustusega välja lendasin, siis Antsla keskkool mind enam vastu ei võtnud ja pidin viima oma paberid Varstu keskkooli, seda just sellepärast, et Varstu külje all elas mu teine vanaema.

Esimesed lavakogemused tulid 11. klassis Varstu keskkooli kooliteatris Kõgõkogo (universum), kuhu ta päris vabatahtlikult siiski ei läinud. Kuigi ta lõi seal kaasa keskkooli lõpuni, ei ole tal sellest ajast palju meeles, ometi olevat tore aeg olnud.

Mäletan selle kooliteatri juhendaja Lea Mändmetsa üsna uuenduslikke luulekavu. Mingit teatrihuvi ma endal tol ajal siiski ei täheldanud, ka polnud mõjutajaid teatri poole vaatamiseks. Ma teadsin ainult seda, et minu lähisugulane Evald Tordik oli olnud Vanemuise ooperisolist.

Kuigi Tarmo kaalus ka sõjaväelase elukutset, proovis ta esmalt Viljandi Kultuurikolledžisse. Sai kooli sisse ja asus Kultuurikolledži III lennus näitlemist õppima. Aasta oli 1997.

Toimus suur elumuutus ja olen jätkuvalt väga õnnelik, et sinna kooli sain ja et just Andres Noormetsa juhendatavale kursusele. Seal õpetasid ka Eve Noormets, Kaarin Raid ja Ingomar Vihmar. Nemaad kujundasid seda teed ja maitset, mis mul praegu on. Juba kooli ajal tundsin, et selline puhas sõnateater mind ikka väga ei köida. Andres Noormets süstis meile kooli ajal teatris iseotsimist, üldjoontes iseloomustab see meid kõiki praegugi.

Juba kooli alguses hoiatas Noormets oma õpilasi, et hea, kui teist parimal juhul kaks saavad näitlejateks. Praegu tegutseb üheteistkümnest lõpetanust Eesti teatrites palgalistena seitse. Andres Noormetsa peabki Tagamets üheks oma suurimaks mõjutajaks. Noormets sundis Tarmo esseid kirjutama, pani mõtlema, arendas igakülgset. Ka praegu, kui Tarmol on vaja oma mõtteid kas või enda jaoks sõnastada, paneb ta need paberile.

Üheks mõjutajaks peab ta ka Ingmar Bergmanit, üldse Skandinaavia kirjanust. Tagametsa boreaalse olemusega sobib see imehästi.

Teatril läheneda meeldib mulle n-ö laboriprintsiipidega, tegelda endale oluliste tekstide ja mõtetega. Oluline on ka see, mida Ingomar Vihmar kooli ajal rõhutas, et teatris tuleb asju võtta ikka üldjoontes läbi huumori. See huumoriaspekt on minu jaoks siia maani tähtis. Ja see, mida Noormets ütles lõpuaktusel, jääb mulle kindlasti kogu eluks meelde: õpetajast peab paremaks saama.

Esimese kogemuse mängida kutselises teatris sai Tagamets Ugalas, kui kursuse juhendaja võimaldas oma lavastuses „Juudit“ temal ja tema kursusekaaslasel Anti Kobinil kaasa teha. Koos kolmanda kursusevenna Erni Kasega moodustavad nad „raudse kolmiku“, nagu ise seda nimetavad.

„Raudne kolmik“ põhineb kindlatel alustel ehk siis Kobinil ja Kasel. Mina olen rohkem neid ühendav lüli, tasakaaluks. „Raudne kolmik“ kaob siis, kui üks meist ära sureb. See ei ole loominguiline ühendus, see on see,

kui kolm head sõpra on sattunud ühel ajal ja ühes kohas elama. Need on kolm inimest, kes saavad erineval moel teatrist aru ja kes on praegu ka eesti teatrimaastikul erinevates situatsioonides. Meie vahel valitseb tihtipeale selline meeldiv lahkeli.

Pärast kooli lõpetamist 2001. aastal oli peaaegu kogu kursuse tulevik tume. Nii ei hakanud ka Tarmol kohe teatritöödega vedama. Ta tegi kaasa ühes Eesti Nukuteatri jõuluprojektis, siis oli lühikest aega seotud Salong-teatriga, täpsemini Salongi varjus tegutsenud lasteteatriga Trumm.

Tänu Trummile nägin ära sellise teatritegemise viisi, mida ma kunagi enam teha ega näha ei tahaks. Mind ärritab see, kuidas lasteaiad lasevad sellist teatrit oma hoolealustel näha.

Tagametsa elus toimus pöördeline hetk 2002. aastal, kui ta kohtus teise Võrumaa mehe Taago Tubinaga, kes kutsus ta Võru Teatriateljeesse draama-stuudiot juhendama. Nii ta läkski ning hakkas lepinguliselt kaasa lööma Teatriateljee lavastustes. Selle studio kasvandikud on näiteks ka näitlejad Sten Karpov ja Ago Soots.

Nende ja teiste stuudiolastega oli väga hea otsingutega tegelda. Siis olin ma see, kes tahtis nende ees minna, nüüd tahan rohkem olla tagant tõukaja.

Võru Teatriateljeed tundev inimene teab näitleja Tagametsa ennekõike tänu peaosadele Taago Tubina lavastustes „Ennola“ (2003) ja „Castrozza“ (2007) (mõlemad Madis Kõivu näidendid). Lavastaja Tagametsa tuntumateks töödeks Teatriateljees on kahtlemata Olavi Ruitlase „Vollid“ (2004), „Hing?“ (2004), „Pilvealused kuukoerad“ (2007) ja „Võrumaa rituaalid 1. – 3.“ (2003, 2007, 2008).

Tagametsa tegevus Võrus pole märkamatuks jäänud: 2003. aastal sai ta Kultuurkapitali Võrumaa ekspertgrupi aastapreemia, 2006. aastal Kandle kultuurimaja teatriauhinna. Märgetud on ka kaugemal: 2007. aastal andis Eesti Teat-

*Tarmo Tagamets.
Harri Rospu fotod*

rikriitikute Ühendus oma hea teatri auhinna Võru Teatriatlejele, märkides muu hulgas, et tunnustust jagades peeti eelkõige silmas visadust ja tahet tegelda heatasemelise, harrastajaid ja kutselisi näitlejaid kaasava väikese linna teatriga ja seda teatrina, kus kõrgkultuursed võrukeelsed ja -meelsed lavastused ei alahinda ei kohalikku ega külalisvaatajat.

Tegelikult polegi Tarmo kuigi palju mänginud klassikalistes näidendipõhistes lavastustes – mõned kooli ajal, mõned Teatriatlejees ning sel aastal VATis esietendunud Ago Sootsi lavastuses

„Väärviid“. „Väärviid“ ongi ilmselt paljudele üks esimesi näost näkku kohutumisi Tarmo Tagametsaga. Samas ei muretse ta selle pärast, et on vähe osalenud kindla struktuuri ja tekstiga teatritöodes. Vastupidi:

On olnud õnn kokku sattuda rohkem selliste inimestega, kes teevad n-ö oma asju, kes katsetavad, on otsingulised. Mingil hetkel pöörasin tantsuusuksu. See toimus siis, kui tekkis endal tahtmine lavastada. Aga eks selline huvi ole kõik ikka koolist pärit. See teatrikeel, mis ei seleta kõike otse ära, tundus koolis ja tundub siiaamaani huvitavam.

Oma uskumusi järgiv eesmärgipärane tegevus ei ole külmaks jätnud ka teisi: 2007. aastal jagati kuuendat korda Philip Morrise Eesti nüüdistantsu auhinna. Aasta läbilöögi auhinna said Tarmo Tagamets ja Võru Teatriateljee lavastustega „Pilvealused kuukoerad“ ja „Võrumaa rituaalid“.

Sel aastal Kanuti Gildi Saalis lavastatud „Umbes“ jätkab sama rida. Mainimist väärib ka asjaolu, et „Umbes“ trupi moodustab „raudne kolmik“ – lavastaja Võru Linnateatrist, üks näitleja Eesti Nukuteatrist, teine Rakvere Teatrist.

„Umbes“ tekkis tänu sellele, et mind painas küsimus näitlejatest, kes on nagu teatrimajadesse kinni külmunud. Nad eksisteerivad koos, kuigi pole justkui tekkinud ka päris sipelgate ühiskonda. Mind painab see suurte teatrite kinnine ühiskond. Ka see, et teatrite endi vahel puudub mu meelest tihe kommunikatsioon. „Umbes“ on otsing, mille lähtepunkt on minus endas.

Teatriateljee kõrvalt on Tagamets saanud ka filmikogemuse mängufilmis „Malev“. Samuti debüüdi raadioteatris, kui Taago Tubin oma „Ennola“ ka seal lavastas, mille eest sai Tarmo 2005. aastal Eesti Raadioteatri näitlejaauhinna.

See oli minu jaoks väga huvitav kogemus. Tahaksin igal aastal kas või ühes Raadioteatri lavastuses mängida. Kui ma teatrilaval mängimist nii väga ei igatsegi, siis raadios tahaksin seda küll teha. Õnneks olen seda ka saanud.

Tagamets on peale oma põhitegevuse töötanud veel ka näiteks õppejõuna Eve Noormetsa tantsustuudios. Sel aastal teeb ta Tartus Hansahoovis oma esimese suvise vabaõhulavastuse, Merle Jäägeri „Kolhoos“, mis on tema esimene seda laadi lavastus, kus tuleb ilmselt rohkem ka publikule mõelda.

Võru Linnateatri kunstilise juhina loodab Tagamets, et see võiks kasvada teatriks, kus iga lavastuse jaoks moodustuks oma kunstiline meeskond.

See võiks olla selline projektipõhine ja/ kuid kindel teatrilabor. Seal võiksid kokku saada paljud erinevad teatriinimesed, kes praegu Eestimaal ringi liiguvad. Et saaks juba varakult inimestele teada anda, et ma ootan neid Võrru nendel kindlatel kuupäevadel ja neil on võimalus Võru Linnateatri nime all teha üks kunstiliselt kõrgetasemeline lavastus. Taago Tubina algatatu, see rida, mida Võru Teatriateljees on aetud, võiks põhimõtteliselt säilida. Kohalikule rahvale tahaks pakkuda rohkem vaimutoitu. Publikuga peaks küll mingis mõttes arvestama, aga kindlasti ei ole publiku teatri kunstiline juht.

Esiteks tunnen uues ametis vastutust juba selle pärast, et minu kätte on antud hulk raha, millega pean võimalikult ratsionaalselt ja eesmärgipäraselt ringi käima. Õõnsaks võttis uus kohustus eelkõige seetõttu, et nüüd tuleb kuidagi suhestuma hakata bürokraatiamasinaga.

Minu kindel soov on säilitada olemasolev harrastustrupp. Kui palju nad raken dust leiavad, ei oska ma veel öelda, kuid praegust truppi igal juhul laiali ei lööda. Hetkel on sellest trupist palgal kaks näitlejat.

Suureks ja heaks kogemuseks peab Tagamets 2008. aastal Võrus esimese võrukeelse laulupeo „Uma pido“ lavastamist. Nüüd on ta kindel, et talle meeldib võrdselt nii liigutada suuri masse kui ka nokitseda intiimsetel teemadel kusagil keldris. Laulupeo lavastamise eest pälvis Tagamets auhinna „Võrumaa kultuuripärl 2008“.

Võru Linnateatri esimeseks lavastuseks tegin Jonas Gardelli „Koomiku lapsepõlve“. Tean, et on inimesi, kes uurivad, millal see lavastus ka Tallinna tuleb, sest Võrru sõita on liiga kulukas. Samas on koos lavakujundusega Võrust Tallinna sõita märksa kallim.

Hoiame põialt, et Tagamets suudaks koostöös Võru Linnateatriga teha Tallinnast Võrru sõitmise sama lühikeseks kui Võrust Tallinna sõitmise.

Vestelnud RAIT AVESTIK